

Voorstel aan de raad

Nummer: 216

Portefeuille: J. Schoone
Programma: 7 Volksgezondheid en milieu
Taakveld: 7.4 Milieubeheer

Onderwerp: Energietransitie: Uitvoeringsbesluit Volgorde der wijken

Voorgesteld besluit

1. Doorlopend in de gehele stad isolatieprogramma's aan te bieden.
2. Ter uitvoering van de energietransitie, de Lelystadse wijken tot 2050 in fasen af te koppelen van het aardgasnetwerk.
3. De fasen als volgt te definiëren:
 - Fase 1: van 2022 tot en met 2032;
 - Fase 2: van 2030 tot en met 2040;
 - Fase 3: van 2040 tot en met 2050.
4. De wijkindeling over de drie fasen vast te stellen conform de bij dit besluit behorende bijlage 1.
5. Met een vertegenwoordiging van de bewoners van de wijken, die vallen onder fase 1, Wijkuitvoeringsplannen op te stellen.
6. Bij de start van het opstellen van de Wijkuitvoeringsplannen in fase 1 als voorkeurs techniek een warmtenet gebaseerd op geothermie als gespreksstarter aan de wijken voor te leggen.

Urgentie Raad

Over dit voorstel moet zo snel mogelijk na het zomerreces besloten zijn. Daarvoor zijn onderstaande redenen.

- 1) Het besluit Volgorde der wijken is noodzakelijk om te kunnen starten met de Wijkuitvoeringsplannen. In deze plannen wordt samen met de buurtbewoners bepaald op welke wijze de energietransitie wordt doorlopen. We merken een sterk toenemende behoefte aan duidelijkheid over de volgorde waarin de wijken in Lelystad overgaan op nieuwe energie.
- 2) Steeds meer woningeigenaren benaderen de gemeente met de vraag wanneer de woning aan de beurt is, welke nieuwe techniek beoogd wordt, welke maatregelen getroffen kunnen worden en of bijvoorbeeld vervanging van een CV ketel nog verstandig is. Deze duidelijkheid kan pas gegeven worden als het besluit Volgorde der wijken genomen is.
- 3) Een van de hoofdargumenten om met de wijken aan de oostzijde van de stad te beginnen in fase 1 is de koppeling met het project Integrale Gebiedsaanpak Lelystad Oost (IGLO) en de door het Rijk toegekende subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds. Beide projecten moeten zelf ook een volgorde der wijken vaststellen. De volgorde waarin de energietransitie wordt uitgevoerd is daarbij een van de belangrijkste uitgangspunten. De planning van met name de uitvoering van de projecten die vallen onder het Volkshuisvestingsfonds maakt dat

besluitvorming voor de “Volgorde der wijken energietransitie” voor het zomerreces doorlopen moet zijn.

Voorgaande besluitvorming

Voor dit besluit zijn drie besluitvormingsmomenten van belang:

- mei 2014: Raadsprogramma 2014 – 2018 waarin de doelstelling “Lelystad is energieneutraal in 2025 met uitzondering van mobiliteit” is vastgesteld;
- Juni 2018: vaststelling van het raadsprogramma 2018-2022 waarin de boven genoemde doelstelling van het coalitieprogramma 2014-2018 is bevestigd;
- 18 mei 2021 heeft de gemeenteraad de Kadernota “Op weg naar nieuwe energie” vastgesteld.

Inleiding

Kaders van het Rijk

In het landelijke Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten een Transitievisie Warmte opstellen waarin zij vastleggen in welke volgorde de wijken van een stad overgaan op nieuwe energiebronnen. In het landelijke Klimaatakkoord staat ook dat voor de eerste wijken vastgelegd moet zijn welke techniek de voorkeur geniet en dat voor alle wijken wijkuitvoeringsplannen moeten worden gemaakt. Deze Transitievisie is in Lelystad in drie besluiten geknipt.

- 1) Kadernota “Op weg naar nieuwe energie” (reeds vastgesteld door uw raad op 18 mei 2021)
- 2) Volgorde der wijken en voorkeurstechiek fase 1 (voorliggend besluit)
- 3) Wijkuitvoeringsplannen (verwachting eerste wijkuitvoeringsplannen begin 2023)

Uw raad is bevoegd gezag voor deze besluiten. Omdat de looptijd van de energietransitie lang is worden deze besluiten elke vijf jaar geactualiseerd.

Kaders van de gemeenteraad

Op 18 mei 2021 heeft uw raad de Kadernota “Op weg naar nieuwe energie” vastgesteld. In deze Kadernota heeft de raad de kaders bepaald waarbinnen de Volgorde der wijken, de voorkeurstechiek voor fase 1 en de wijkuitvoeringsplannen tot stand komen. De vastgestelde kaders zijn verwoord in bijlage 2 (onderbouwing besluit “Volgorde der wijken”).

In het voorliggende besluit legt het college aan uw raad nu het besluit “Volgorde der wijken” voor, evenals een voorstel voor het benoemen van een voorkeurstechiek voor het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen in fase 1.

Op 25 januari 2022 heeft uw raad over een eerdere versie van dit voorstel gesproken. In die sessie bleek uw raad zich onvoldoende te herkennen in de uitwerking van de vastgestelde kaders. Om die reden is het voorstel opnieuw tegen het licht gehouden, waarbij duidelijker de relatie tussen het voorstel en de door uw raad vastgestelde kaders inzichtelijk wordt gemaakt.

Leeswijzer: vanwege de complexiteit van het voorstel is getracht het voorstel zo compact mogelijk te houden en is een uitgebreidere onderbouwing toegevoegd aan de stukken (zie bijlage 2). Ook wordt verwezen naar Besluit 354. Dat betreft het Raadsbesluit “kadernota Op weg naar nieuwe energie” van 18 mei 2021. In bijlage 2 (“Onderbouwing”) is dit besluit integraal opgenomen. Per kader wordt benoemd hoe het is verwerkt in dit voorstel.

Argumenten

1. Doorlopend in de gehele stad isolatieprogramma's aan te bieden.

1.1 Dit besluit geeft invulling aan het kader waarin uw raad bepaalt handelingsperspectief te bieden aan de wijken die niet in de eerste fase zijn opgenomen. Tegelijkertijd worden ook de wijken die in fase 1 zijn opgenomen de mogelijkheid geboden aan deze isolatieprogramma's deel te nemen als voorbereiding op de overstap naar een aardgasloze energietechniek.

De komende tijd bereid het Energieloket de eerste isolatieprogramma's voor.

Dit besluit is in lijn met de raadsaders 5a, 6d en 7c van besluit 354.

2. Ter uitvoering van de energietransitie, de Lelystadse wijken tot 2050 in fasen af te koppelen van het aardgasnetwerk.

2.1 De raad is bevoegd gezag voor het vaststellen van de Volgorde der wijken

Dit is in het Klimaatakkoord bepaald.

2.2 Gefaseerd afkoppelen is noodzakelijk omdat de stad niet in één keer kan worden aangepakt.

Vanwege de beperkte beschikbare capaciteit in middelen en menskracht voor zowel de planvoorbereiding als de uitvoering is het nodig de stad in fasen door de energietransitie te leiden. Het besluit is in lijn met de raadsaders 5a en 6d uit Besluit 354.

3. De fasen als volgt te definiëren:

- Fase 1: van 2022 tot en met 2032;

- Fase 2: van 2030 tot en met 2040;

- Fase 3: van 2040 tot en met 2050.

2.1 Het realiseren van de warmtetransitie van planvoorbereiding tot en met uitvoering en het uiteindelijk afkoppelen van het aardgasnet duurt ongeveer 10 jaar.

De periode van nu tot en met 2050 laat zich dan verdelen in fasen tot 2032, 2040 en 2050.

Het besluit is in lijn met de raadsaders 5a en 6d uit Besluit 354.

4. De wijkindeling over de drie fasen vast te stellen conform de bij dit besluit behorende bijlage 1.

4.1 Deze verdeling leidt in fase 1 tot de aanpak van 1/3 van de opgave.

In fase 1 worden ongeveer 9000 gebouwen van de circa 27000 gebouwen met een aardgasaansluiting aangepakt.

Dit besluit is in lijn met de raadsaders 5a, 6b, 6c, 6d en 6e uit besluit 354.

4.2 Dit besluit geeft duidelijkheid aan gebouweigenaren over wanneer hun gebouw aan de beurt is.

De behoefte aan duidelijkheid is groot om individuele keuzes te kunnen maken bij het treffen van maatregelen. Inwoners hebben behoefte aan informatie over wanneer hun woning of gebouw van het aardgas afgaat zodat zij zich kunnen voorbereiden en ook om te bepalen of het bijvoorbeeld nog zinvol is om een HR-ketel te vervangen door een nieuwe.

Dit besluit is in lijn met raadsader 5a uit besluit 354.

5. Met de bewoners van de wijken die vallen onder fase 1 Wijkuitvoeringsplannen op te stellen

Het Klimaatakkoord bepaalt dat de gemeenteraad als bevoegd gezag op voorspraak van de bewoners het Wijkuitvoeringsplan vaststelt waarin de energietransitie voor die wijk wordt vastgelegd.

Deze aanpak is in lijn met raadsader 7a van besluit 354.

6. Bij de start van het opstellen van de Wijkuitvoeringsplannen als voorkeurstechiek een warmtenet gebaseerd op geothermie als gespreksstarter aan de wijken voor te leggen.

6.1 Het Klimaatakkoord schrijft voor dat bij de start van de gesprekken over de Wijkuitvoeringsplannen de gemeente een voorkeurstechiek aandraagt.

Bij het opstellen van de Wijkuitvoeringsplannen wordt in participatie met de wijk bepaald of deze techniek wordt gekozen of niet. Ook de alternatieven worden voorgelegd. Uiteindelijk besluit de

raad over de aan te bieden techniek.

Dit besluit is in lijn met de raadskaders 2,3, 5a, 5f, 5i, 5k, 5l, 5m en 7a uit besluit 354.

6.2 Uit de technisch-economische analyses, van onderzoeksbureau CE Delft, in combinatie met de stedelijke vernieuwingsprojecten in Lelystad Oost en het uitfaseren van biomassa, komt voor de wijken in fase 1 een warmtenet gebaseerd op geothermie als goede gesprekstarter naar voren. Door voor het warmtenet geothermie als bron te kiezen in plaats van biomassa, wordt een dubbelslag geslagen. Allereerst omdat er door het gebruik geothermie geen CO₂ meer wordt uitgestoten. En daarnaast omdat er geen verbranding meer plaatsvindt. Het sluit eveneens aan op het door uw raad gestelde kader om het huidige gebruik van biomassa uit te faseren. Deze gesprekstarter is met name bedoeld om een vergelijking voor de gebouweigenaren te kunnen maken waarop zij hun keuze kunnen baseren. Hoe de voorkeurstechiek zich verhoudt tot de alternatieven wordt hierin samen met de wijkbewoners verder uitgewerkt. Uit de reacties van de wijk zal de raad een voorstel ontvangen welke energie-infrastructuur er benodigd is en haalbaar is. Op basis van die infrastructuur kan elke gebouweigenaar de vrije keuze maken om wel of niet gebruik te maken van een (collectief) aanbod.

Dit besluit is in lijn met de raadskaders 2, 3, 5i, 5k, 5l, 5m.

Kanttekeningen

1.1 Bij de uitwerking van de kaders die de raad heeft vastgesteld, is gebleken dat een aantal van de kaders leidt tot tegenstrijdige uitkomsten.

De raad heeft als kader bepaald dat de woningen zoveel als mogelijk naar het LT-isolatie-niveau (maximaal isoleren) worden gebracht. Om die reden wordt het aanbieden van isolatieprogramma's als eerste besluitpunt opgevoerd.

Daarnaast is een kader bepaald waarin een limiet wordt gesteld aan de kosten van de energietransitie voor de gebouweigenaren. Deze kaders zijn tegenstrijdig. Maximaal isoleren overschrijdt de door de raad meegegeven kostenlimiet. Het door de raad opgedragen isolatieniveau leidt tot een kostenstijging van 79%, terwijl de CO₂ reductie met slechts 24% toeneemt. Dat weegt niet tegen elkaar op. Het verder isoleren van een woning dan de nieuwe techniek vereist, is daarmee minder effectief. Door geen isolatieminimum op te leggen, maar wel uit te gaan van een energie neutrale stad, dalen de maatschappelijke kosten met 15% en de eindgebruikerskosten met 33% dan wanneer tot op laag-temperatuurniveau wordt geïsoleerd.

Uiteraard blijft het voor een gebouweigenaar wel mogelijk zelf te kiezen voor verder isoleren dan noodzakelijk is voor de energietransitie, maar dat is dan een vrijwillige keuze, bijvoorbeeld voor een nog beter leefcomfort in de woning.

4.1 Het kader 6.c.i. (afgekort: starten in wijken met de grootste energiewinst) leidt niet tot een voorkeur in volgorde.

De technisch-economische analyse, van onderzoeksbureau CE Delft, heeft laten zien dat de te behalen CO₂ reductie geen volgordebepalende parameter is. Dat komt omdat de woningen in Lelystad veelal in eenzelfde bouwperiode zijn ontwikkeld en daardoor energetisch gezien veel overeenkomsten hebben. De jongere wijken zijn niet aangesloten op het aardgasnet. Hierdoor is het effectiever om andere gewenste ontwikkelingen zoals de stedelijke renovatie- en herstructureringsprojecten in Lelystad Oost bepalend te laten zijn voor de volgorde.

4.2 Er zullen wijken zijn die eerder van het aardgas afgekoppeld willen worden dan op basis van dit voorstel wordt vastgesteld.

Inwonersinitiatieven worden van harte ondersteund. Wij gaan daarom graag met ze in gesprek. Deze wijken kunnen zich tot de gemeente richten. Per situatie zal bekeken worden op welke wijze de gemeente het initiatief kan ondersteunen. Dit is in lijn met het kader 6e van besluit 354.

4.3 Woningen die om wat voor reden dan ook niet vallen onder een in bijlage 1 aangeduide wijk vallen in fase 3.

Hoewel getracht is op basis van de beschikbare informatie een volledig beeld neer te zetten, is het denkbaar dat er gebouwen zijn die wel een aardgasaansluiting hebben, maar die niet zichtbaar zijn op de kaart. Dergelijke gebouwen zullen ten hoogste in 2050 ook afgekoppeld

moeten zijn van het aardgasnet. Bij de 5 jaarlijkse actualisatie zullen de dan bekende inzichten verwerkt worden.

6.1 De keuze voor het aanbieden van een aansluiting op een collectieve warmtevoorziening in de eerste fase is gebaseerd op de verwachte beschikbaarheid van geothermie als warmtebron.

Hoewel de onderzoeksresultaten tot nu toe positief zijn, is de inzetbaarheid van geothermie nog geen feit. Eén van de belangrijkste aspecten die moet leiden tot een positieve businesscase is de noodzakelijke groei van afzet van warmte. Of te wel er is een toename nodig van het aantal woningen en bedrijven dat is aangesloten op het warmtenet. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door groei van de huidige warmtenetten, maar ook door één of meer andere partijen warmte af te laten nemen bij HVC als bronhouder. Mocht geothermie als bron niet beschikbaar komen, dan zal het college met een aangepast voorstel terugkeren bij de raad.

Financiën

Haalbaar en betaalbaar

Het Rijk heeft als kader meegegeven dat de uitvoering van de energietransitie “haalbaar en betaalbaar” moet zijn. Dat geldt voor de gebouweigenaren, maar ook voor de gemeentelijke uitvoeringslasten. Dat kader is onverminderd van kracht. Er worden landelijke financieringsinstrumenten voorbereid evenals een juridisch instrumentarium. Het is onduidelijk wanneer deze beschikbaar komen. Zodra bekend is hoe vanuit het Rijk de energietransitie financieel ondersteund wordt en welke juridische instrumenten beschikbaar komen, informeert het college de raad daarover.

Gemeentelijke uitvoeringslasten

De Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG) heeft als voorwaarde voor de uitvoering van de transitievisie warmte door de gemeenten bij het Rijk gesteld dat de uitvoeringslasten voor de gemeenten gecompenseerd moeten worden. De gemeentelijke kosten worden bepaald door de keuze voor de regie- en faciliterende rol van de gemeente. De wijze waarop de Volgorde der wijken tot stand komt is op de hoogte van de gemeentelijke kosten niet van invloed. Door het vorige kabinet is de implementatie van het onderzoek van de Raad voor het Openbaar Bestuur inzake deze uitvoeringslasten, doorgeschoven naar het huidige kabinet. Minister Jetten heeft aangekondigd dat de compensatie voor de uitvoeringslasten voor het klimaatakkoord snel opgepakt wordt.

Vervolg

Vervolg van het proces – wijkuitvoeringsplannen

Nadat de raad de Volgorde der wijken heeft vastgesteld, start het proces om te komen tot de eerste Wijkuitvoeringsplannen voor de wijken uit fase 1. Daartoe wordt ook de bewonersparticipatie fors opgeschaald. Met de woningeigenaren uit de wijken wordt bepaald welke energietechniek de voorkeur heeft en in hoeverre het isoleren van woningen wenselijk of noodzakelijk is. De Wijkuitvoeringsplannen worden vervolgens ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Vervolg van het proces – handelingsperspectief, isoleren

Tegelijkertijd is het Energieloket gestart met brede informatievoorziening voor alle wijken in Lelystad om gebouweigenaren te ondersteunen bij het verduurzamen van het gebouw, het treffen van energiebesparende maatregelen en eigenaren die individuele oplossingen willen voor de woning (bijvoorbeeld individuele warmtepompen) te helpen.

Bijlagen

- Bijlage 1 – Volgorde der wijken – energietransitie
- Bijlage 2 – Lelystad – Gemiddelde CO2 uitstoot gasverbruik woningen per buurt
- Bijlage 3 – Onderbouwing besluit “volgorde der wijken”
- Bijlage 4 - Managementsamenvatting CEGOIA
- Bijlage 5 – Overzicht participatie momenten

Lelystad, 14 juni 2022

Het college van de gemeente Lelystad,

de secretaris,

A.N. van den Bergh

de burgemeester,

A.E.H. Baltus